

Instrumenty polityki strukturalnej i regionalnej w rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

dr Adam Wasilewski
 dr Barbara Chmielewska
 dr Marcin Gospodarowicz
 dr Emil Ślązak - SGH

Plan prezentacji

- Cel
- Metodyka badań i metody badawcze
- Argumenty interwencji publicznej w sferze rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich
- Przykłady instrumentów finansowanych ze środków Unii Europejskiej
- Podsumowanie i wnioski

Cel badawczy

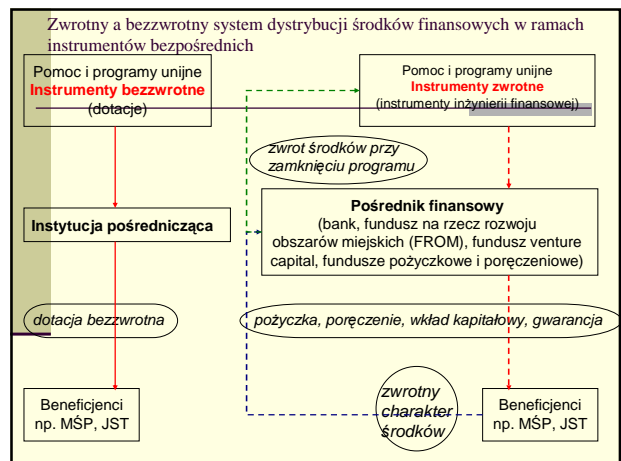
- Identyfikacja instrumentów polityki regionalnej i strukturalnej, wspierających rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich oraz określenie ich znaczenia w tym procesie

Polityki zorientowane na rozwój przedsiębiorczości

- **Polityka spójności** – działania koncentrują się na niwelowaniu różnic w rozwoju gospodarczo-społecznym i osiągnięciu konwergencji pomiędzy krajami i regionami;
- **Polityka regionalna** – jest to w pewnym uproszczeniu składowa polityki spójności. Jej celem jest bowiem zmniejszanie dysproporcji pomiędzy gospodarkami poszczególnych regionów, w obrębie danego kraju;
- **Polityka strukturalna** – działania, których celem jest zmiana istniejących struktur gospodarki danego kraju, np. wynikających z relacji pomiędzy poszczególnymi gałęziami gospodarki, która ma prowadzić do poprawy efektywności alokacji zasobów.

Instrumenty wspierające rozwój przedsiębiorstw

- Bezpośrednie – związane z transferami środków finansowych lub określonych usług finansowanych przez sektor publiczny do przedsiębiorstw, spełniających określone kryteria selekcji, wśród których wyróżniamy instrumenty:
  - bezzwrotne,
  - zwrotne;
- Pośrednie – oddziałujące na wszystkie przedsiębiorstwa poprzez otoczenie, w jakim one działają.

Instrumenty bezpośrednie

- **granty lub subsydia do działalności bieżącej lub inwestycyjnej,**
- **subsydiowane pożyczki i kredyty,**
- **gwarancje kredytowe,**
- **gwarancje dla dostawcy venture capital,**
- **publiczne fundusze venture capital,**
- usługi doradcze i szkoleniowe,
- zwolnienia i ulgi podatkowe.

Instrumenty pośrednie

- rozwiązania administracyjne – prowadzące do ograniczenia biurokracji,
- instrumenty polityki makroekonomicznej – jak np. ustalanie stóp procentowych,
- regulacje dotyczące podejmowania, prowadzenia i zakończenia działalności gospodarczej,
- system podatkowy,
- system ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych,
- zasiłki dla bezrobotnych,
- **infrastruktura techniczna i społeczna,**
- planowanie przestrzenne.

Metody badawcze

- Studia dokumentacji;
- Analiza opisowa;
- Analiza porównawcza;
- Analiza korelacji;
- Analiza wariancji ANOVA.

Właściwości obszarów wiejskich determinujące konieczność rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej

- Znaczną część ludności wiejskiej stanowią osoby z rodzin bezrolnych;
- Następuje sukcesywny spadek liczby osób zatrudnionych w rolnictwie;
- Ograniczona mobilność ludności wiejskiej;
- W wyniku rozwoju rolnictwa wzrasta popyt gospodarstw rolnych oraz gospodarstw domowych rolników na usługi nierolniczych sektorów gospodarstwa;
- Znaczna część gospodarstw rolnych nie zapewnia dochodów pozwalających na utrzymanie gospodarstwa domowego.

Podstawowe problemy rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich

- Niższa jakość kapitału ludzkiego niż na obszarach zurbanizowanych – ograniczone możliwości wykorzystania innowacji oraz transferu wiedzy;
- Niska koncentracja zasobów pracy oraz mała dywersyfikacja kwalifikacji – ograniczone możliwości rozwoju dużych przedsiębiorstw;
- Słabiej rozwinięta infrastruktura (techniczna, społeczna i ekonomiczna) w porównaniu do obszarów zurbanizowanych;
- Ograniczone zasoby kapitału własnego – niższa skłonność do korzystania z kapitału obcego;
- Niewielki popyt lokalny;
- Ograniczony dostęp do informacji rynkowej – niwelowanie asymetrii informacji generuje wyższe koszty transakcyjne.

Liczba podmiotów gospodarczych osób fizycznych (2010 r.)

- Polska ogółem – 2,9 mln, w tym:
  - miasta – 1,7 mln,
  - gminy miejsko-wiejskie – 0,6 mln,
  - gminy wiejskie – 0,6 mln.

Średnioroczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych

- Polska ogółem – 1,9%
  - gminy miejskie – 1,3%
  - gminy miejsko-wiejskie – 2,0%
  - gminy wiejskie – 3,7%

Alokacja środków polityki spójności w Polsce, w latach 2007-2013

Program operacyjny	Kwota środków (mld euro)	Udział (%) w środkach ogółem	Źródło finansowania
Infrastruktura i Środowisko	27,9	41,9	EFRR, FS
Regionalne Programy Operacyjne	16,6	24,9	EFRR
Kapitał Ludzki	9,7	14,6	EFS
Innowacyjna Gospodarka	8,3	12,4	EFRR
Rozwój Polski Wschodniej	2,3	3,4	EFRR (w tym dodatkowe 992 mln euro przyznane przez Radę Europejską)

Publiczne środki finansowe przeznaczone na realizację działań osi III i osi IV Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Oś	Środki publiczne ogółem (mln zł)	Udział środków EFRROW (%)	Udział osi w środkach przeznaczonych na realizację całego programu (%)
Oś III – Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej	13 720,7	75,0	19,9
Oś IV - Leader	3 150,0	80,0	4,6
PROW ogółem	68 871,3	76,8	100,0

Subsydiowanie pozarolniczej działalności gospodarczej w ramach PROW 2007-2013

Działanie	Zawarte umowy (do końca 2010 r.)	
	Liczba	Kwota (mln zł)
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	2408	368,6
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	4853	403,7

Instrumenty inżynierii finansowej – poziom europejski

- Program na rzecz konkurencyjności i innowacji 2007-2013 (Competitiveness and Innovation Framework Programme - CIP)
  - SMIEG (SME Guarantee Facility) → system poręczeń dla MSP, udzielanie regwarancji na rzecz działających programów gwarancyjnych, udzielanie gwarancji bezpośrednich na rzecz instytucji finansowych - gwarancje
  - GIF (High Growth and Innovative SME Facility) → inwestycje Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego w wyspecjalizowane fundusze podwyższonego ryzyka – inwestycje kapitałowe
  - CBS (Capacity Building Scheme) → system rozwijania zdolności instytucji pośrednictwa finansowego; zwiększanie podaży kredytów dla MSP poprzez ulepszenie procedur oceny wiarygodności finansowej w ramach kredytowania MSP – pomoc techniczna

Instrumenty inżynierii finansowej – poziom europejski

- 7. Program Ramowy UE w zakresie badań, rozwoju technologicznego i demonstracji 2007-2013
  - Finansowy Instrument Podziału Ryzyka - RSFF (Risk-Sharing Finance Facility) → wspieranie badań naukowych i innowacyjności poprzez zwiększenie dostępu do funduszy dla ryzykownych projektów badawczo-rozwojowych i innowacyjnych (B+R), kredyty i gwarancje EBI i KE - MSP, większe firmy, organizacje badawcze, z włączeniem szkół wyższych, wspólne inicjatywy technologiczne i podmioty z obszaru Partnerstwa Publiczno-Prywatnego
  - Programy współpracy międzynarodowej
    - JOSEFIN → Program regionu Morza Bałtyckiego, wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw
    - JASSMINE → wsparcie rynku mikro-pożyczkowego poprzez pomoc techniczną i wsparcie finansowe
    - Polsko-Szwajcarski Mechanizm Współpracy - wsparcie sektora funduszy Venture Capital

Instrumenty inżynierii finansowej – poziom krajowy

- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka
  - Kredyt technologiczny → wsparcie inwestycji w zakresie wdrożenia nowych technologii poprzez udzielanie kredytu technologicznego z możliwością częściowej spłaty ze środków FKT w formie premii technologicznej - oś priorytetowa 4 - Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia (Działanie 4.3)
  - Wsparcie sektora funduszy Venture Capital – oś priorytetowa 3 – Kapitał dla innowacji (Działanie 3.2 Wspieranie funduszy kapitału podwyższonego ryzyka)
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej
  - Poręczenia/gwarancje → re-poręczenia dla funduszy poręczeniowych, na wsparcie sektora MSP w 5 woj. Polski Wschodniej

Instrumenty inżynierii finansowej – poziom krajowy

- **Regionalny Program Operacyjny**
  - JEREMIE → poprawa wykorzystania oraz zwiększenie efektywności środków przeznaczanych na wsparcie sektora MSP w ramach funduszy unijnych w Polsce;
  - JESSICA → instrument przeznaczony dla JST, ułatwiający kompleksowe podejście do problemu rewitalizacji zaniedbanych obszarów miejskich

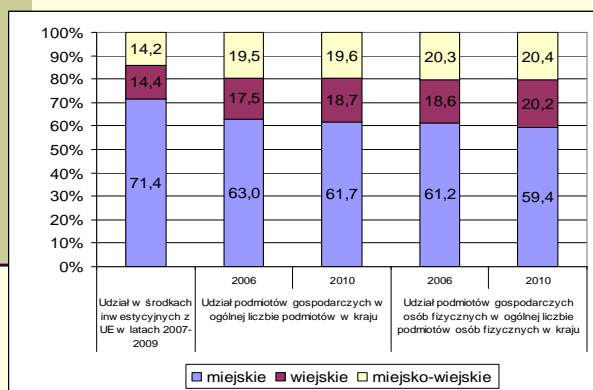
Wielkość środków finansowych uruchomionych w poszczególnych programach instrumentów inżynierii finansowej

LP	Program (instrument)	Kapitał alokowany u pośredników finansowych (mln zł)	Rzeczywiste wsparcie dla MSP (mln zł)	Liczba podmiotów znajdująca się w „orbicie” wpływu instrumentu
1	CIP/SMEG	3764		37 000
2	7 PR/RSFF		280	
3	RPO/JEREMIE	1630	664	6763
4a	POIG Działanie 4.3		429	91
4b	POIG Działanie 3.2	335	15,71	4
5	RPW	29,9		
6	JESSICA	257		
Łącznie		5758,9	1388,71	-44 000

Inwestycje gminne ze środków UE – pośredni instrument wsparcia przedsiębiorczości

- W latach 2007-2009 gminy uzyskały z Unii Europejskiej, za pośrednictwem programów operacyjnych z okresu 2004-2006 oraz 2007-2013, ponad 8,7 mld. zł na inwestycje infrastrukturalne (kwota nie obejmuje środków PROW 2007-2013).
- Działanie PROW 2007-2013 „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej” – do końca grudnia 2010 zawarto umowy na kwotę 4,9 mld zł, tj. 82% budżetu działania.

Struktura środków inwestycyjnych gmin z Unii Europejskiej oraz podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON wg rodzajów gmin

Wzrost liczby podmiotów gospodarczych w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich w latach 2006-2010

- 7,7% w gminach, które skorzystały ze wsparcia,
- 6,5% w gminach, które nie skorzystały ze wsparcia,
- Współczynniki korelacji:
  - 0,39 - pomiędzy poziomem nakładów inwestycyjnych poszczególnych gmin, pochodzących z funduszy unijnych, a liczbą podmiotów gospodarczych osób fizycznych;
  - 0,33 - pomiędzy poziomem nakładów inwestycyjnych poszczególnych gmin, pochodzących z funduszy unijnych, a zmianą liczby podmiotów gospodarczych osób fizycznych w badanym okresie.

Podsumowanie i wnioski

- Instrumenty finansowe wspierania przedsiębiorczości – wykorzystywane w ramach różnych funduszy UE – nie są jedynymi instrumentami polityki strukturalnej i regionalnej i mogą okazać się niewystarczające do pobudzenia przedsiębiorczości wiejskiej;
- Stosowanie bezwrotnych instrumentów finansowych ogranicza skalę wykorzystania instrumentów zwrotnych;
- Skala wykorzystania instrumentów wsparcia (zarówno zwrotnych jak i bezwrotnych) jest uzależniona od sytuacji makroekonomicznej zarówno kraju, jak i UE (przykład PROW);
- Instrumenty bezwrotne powinny być stosowane przede wszystkim wobec przedsiębiorstw nowopowstających (dostosowanie instrumentu do fazy rozwoju przedsiębiorstwa) – istnieje możliwość wprowadzenia dofinansowania działalności pozarolniczej działalności gospodarczej podejmowanej przez rolników z drobnych gospodarstw rolnych w latach 2014-2020, którą należałoby wykorzystać
- Przykład infrastruktury świadczy, że istotną rolę w rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich odgrywają i będą nadal odgrywać instrumenty pośrednie – obszary wiejskie nie będą jednak konkurencyjne w tej sferze dla miast;

Podsumowanie i wnioski - raport

- W prowadzeniu działalności gospodarczej występuje szereg barier mających swoje źródło zarówno w czynnikach określających tzw. zawodność systemu rynkowego, jak również funkcjonowaniu administracji publicznej określających warunki i zasady funkcjonowania przedsiębiorczości;
- Interwencje publiczne powinny być ograniczone do tych obszarów gospodarki i grup podmiotów, gdzie zakres niesprawności rynku jest szczególnie wysoki i trwale uniemożliwia poprawę konkurencyjności prowadząc do obniżenia tempa wzrostu gospodarczego;
- Należy wskazać na ryzyko związane z „upodmiotowieniem” działań interwencyjnych i pokusę oceny ich skuteczności przez pryzmat efektywności samych procedur niż skuteczności w realizowaniu postulowanych celów makroekonomicznych;

Dziękuję bardzo za uwagę!